

Передплата

на «РУСЛАНА» внощити:

в Австрії:

на цілий рік . . . . 20 кор
 на шість місяців . . . . 10 кор
 на чверть року . . . . 5 кор
 на місяць . . . . 1-70 кор

За границею:

на цілий рік . . . . 16 рублів
 або 36 франків
 на шість місяців . . . . 8 рублів
 або 18 франків
 Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Виреш ми очи і душу ми виреш: а не возьмеш младость, віри не возьмеш,
 бо руске ми серце і віра руска» — В Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дия
 крім неділь і руских свята
 • 5½ год. пополудни.

Реданція, адміністрація і
 експедиція «Руслана» під ч. і.
 лл. Домбровського (Хорунжину). Екпе-
 диція місцева в Агенції Со-
 коловського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише
 на попереднє застереженє. —
 Рекламациі неопечатані вільні
 від порта. — Оголошеня зви-
 чайні приймають ся по ціні
 20 с. від стрічки, а в «Наді-
 сланім» 40 с. від стрічки. По-
 дяки і приватні донесеня по
 30 с. від стрічки.

Вільно брехати на місяць...

З правдивою відразою беремо за пе-
 ро, щоби з дневникарського обов'язку не о-
 ставати без відповіді напастий Słowa polsk-
 ого на нашого достойного владика о.
 митрополита гр. Шептицького. Колиб не сей
 наш обов'язок, то миб і не відповідали на
 такі голоси, що як у тій приповідці, яку ми
 навели в заголовку, негідними клеветами
 кидають ся на спокійний і недосяжний для
 них маєстат нашого найвишого церковно-
 го достойника.

Нав'язуючи до послідного пастирського
 послання, яке Słowo polskie називає умір-
 кованим, — хотий і в тім помічає завзив
 «до спільної християнської акції за вибор-
 чою реформою» — орган шпехполяків ста-
 вить закид нашому єпископатови, а особли-
 во Є. Експ. митрополитови, що „найвиспа
 церковна унія, власть сівачів ненависти
 нагороджує урядами деканів“. Що більше,
 єпископат „бере чинний уділ в політичній
 акції і станув фактично на чолі агітації
 за загальним, рівним, безпосереднім пра-
 вом голосованя, а о. Митрополит в харак-
 тері провідника попровадив руску депу-
 тацию до цісаря»....

В сих фактах добачує Słowo polskie
 суперечности між словами а ділом о. Ми-
 трополита, коли тимчасом посланіє і депу-
 тация стоять з собою в як найтіснішій
 льогічній звязи. Бо коли в посланію о.
 митрополит взивав підчинене собі духо-
 венство, щоби беручи провід того вічевого
 руху, який проявив ся між народом в ко-
 ристь виборчої реформи, тим самим бе-
 регло єго від впливів радикальних дема-
 готів, та своїм лагодячим впливом не до-
 пускало до ексцесів, то сам владика, ста-
 нувши на чолі депутації, зложеної з свѣт-
 ских людей, показав своїм приміром, як
 можна і треба нівелювати ріжнобіжні зма-
 ганя до уровни поважної і справедливої
 борби за права покривдженого народу. Ще
 в пам'яті нам всім ті невідрадні часи, коли
 то свѣтські Русини, а навіть часть духо-
 венства в своїх політичних змаганях ішли
 против єпископату та блукали по манівцях
 консолідації і радикалізму. Що нині голо-
 ва „Народного комітету“ др. Кость Левиць-
 кий і редактор «Діла» др. Евг. Левицький
 піддали ся прововоди о. Митрополита в де-
 путації до президента міністрів бар. Гавча
 — се велика заслуга політичного змислу
 і незмірного такту нашого владика.

Та доси єще далоб ся сяк так поле-
 мізувати зі Słowом polsk-им. Але коли
 оно підносить інсинуації в роді таких, що
 ось то о. Митрополит хотів «повагою сво-
 го польского (?) імени і свѣтлостію свого

польского (більше руского, як польского!
 — Ред.) роду напугувати та покрити чи-
 сто радикальний (!) характер цілої сеї де-
 путації», або, що «ся депутація була пред-
 ставительскою тої агітації серед народа,
 яка поставила собі за ціль знищити поль-
 ский елемент всіма легальними і нелегаль-
 ними средствами» — то найліпше нам на-
 вить не реагувати на такі скажені напасти,
 бо ми знаємо добре нечисте їх жерело!

Słowo polskie не може отямити ся зі
 злоби над тим, що як раз завдяки благо-
 датному впливови о. Митрополита і руско-
 го духовенства шпехполякам не удало ся
 сировокувати руского народу і звести єго
 на манівці терору, а Бобреччина, Надвір-
 нянщина, Бучаччина причинили ся тільки
 до компромітації шпехпольского органу,
 замість піти єму на руку в єго грабарській
 діяльності біля виборчої реформи.

Парламентарна сесія для виборчої реформи.

(X) Після шеститижневої перерви зі-
 брала ся посольська палата державної ради
 імовірно на останню сесію перед розв'язан-
 нєм, хоч сего не може на певно сказати
 ані правительство, ані послі. Головною за-
 дачею теперішньої сесії є очевидно ухва-
 лене виборчої реформи. Правительство хо-
 че додержати свого приреченя і в полови-
 ні лютого внести начерк виборчого закона
 і виборчої ординації і перевести се в па-
 латі, а всі сторонництва парламентарні бу-
 дуть приневолені заняті яснє і виразнє
 становище так супроти правительства, ко-
 тре заявило, що з виборчою реформою
 стоїть і падає, як і супроти самої виборчої
 реформи. Тимто нетерпеливо вижидають
 всі внесеня правительственной предлоги,
 хоч менше більше вже відомі головні єї
 основи.

Задача, яку правительство задає дер-
 жавній раді безпосередно перед новими
 виборами, є отже вельми поважна і трудна
 і нема сумніву, що буде тут вести ся за-
 взята боротьба між прихильниками а про-
 тивниками виборчої реформи. Нема також
 сумніву, що й становище правительства
 серед так ріжнородних і розбіжних дома-
 гань парламентарних і політичних сторо-
 ництв є вельми трудне, а се річ певна, що
 головний бій, як у всіх справах внутріш-
 ної політики австрійської буде розгрівати
 ся поміж двома політично наймогутніши-
 ми народами — Чехами і Німцями. Тимто
 правительство намагало ся улєкшити собі
 задачу, зменшити суперечности і злагодити
 покликаним заступників тих двох народів

до міністерства, одначе се змаганє не по-
 вело ся.

Деякі політики думали, що правитель-
 ство після сеї невдачі уступить, однак сї
 сподіваня показали ся безосновними, а пра-
 вительство змагає і помимо сеї невдачі до
 осягненя витиченої собі цілі. Що прави-
 тельство виборчу реформу вважає кабінет-
 товою квестією, се нічого дивного супроти
 незвичайної ваги і дослглости сеї справи.
 Одначе на наш погляд скорше цезне з
 видівні посольська палата, як правительство,
 бо якеб не прийшло нове міністерство, не
 могло би вже сеї раз піднятої справи усуну-
 ти з дневної черги і було би приневолє-
 не її висунути на сам перед. Широкі
 верстви народні заявили ся за загальним,
 прямим і рівним правом виборчим, так що
 навіть головні противники сеї реформи,
 іменно політики польского кола покинули
 нині вже становище заперечне, а намага-
 ють ся повалити правительственну предло-
 гу тим способом, що ставлять далекосяглі
 вимоги що до числа мандатів.

Теперішня сесія буде отже безнастан-
 но стояти під впливом виборчої реформи,
 а всякі інші справи не будуть звертати на
 себе навіть уваги, поки не буде переведе-
 на виборча реформа. О скільки тепер відо-
 мо про основи правительственной предлоги,
 то правительство понехало гадку приміне-
 ня плюральної системи, так само понехало
 обмеженя що до засидженя і постанови
 що до виборчого обов'язку, а трудности,
 які насувають ся що до переведеня сего
 закона, відносять ся головно до розділу
 мандатів. Що до головних постанов зако-
 на, то нема майже сумніву, що більшість
 двох третин для них в палаті найде ся.
 Сумніви будуть лише в подробицях, в роз-
 кладі мандатів і їх числі призначенім на
 поодинокі краї і народности.

Скоро правительство внесе начерк за-
 кону, виборча комісія приступить сейчас
 до розправи, а розправа в палаті перед
 тим переведена витичить поодиноким сто-
 ронництвам напрям, в якім они мають по-
 ступати. В комісії буде відтак розгрівати
 ся головна боротьба і там будуть сторо-
 ництва приневолені дійти до порозуміня
 також і що до подробиць.

Охорона емігрантів!

(Студія до австрійської справи еміграцій-
 ної враз із замітками над парламентарною
 анкетою в тійже справі, написана А лек с.
 Вагнером).

(Дальше).

Для успішного доповненя моїх відомостий про Канаду, предприняв я минув-

шого року шестимісячну подорож через сей інтересний край. Звідів я всі сім провінцій, як також чотири низові території, до котрих вже також зачинає втискати ся культура, переїхав два рази цілий північно-американський континент від атлантичного до пацифічного Океану, так що ціла моя подорож виносила 12.000 сухопутних і 10.000 морських миль с. є більше як 36.000 км. Підчас сеї подорожи оглянув я все гідне видження, розмовляв з многими родовитими Канадійцями як і з європейськими емігрантами, мав нагоду зібрати множество цінних інформацій, котрих мені всюди охотно уділювано, так що нині можу без пересадки сказати, що я тепер научив ся дуже цінити сю зростаючу велику культурну державу та можу достарчити про ню багато цікавих відомостей.

Справді майже не хоче ся вірити, як то наші галицькі хлібороби, що в нас уходять за лінєвих і нездарних, в Канаді по двох або трох літах побуту виробляють ся на знаменитих господарів, як то они уміють обходити ся з ріжними скомплікованими машинами та дивними знаряддями, яких перше навіть не бачили, як то они уміють досконало визискати ріжні роди землі, осушувати або наводнювати свої поля, словом як они перетворюють ся в зовсім модерних господарів та помало стають на власних ногах. Також і канадійські державні урядники зі всіх сторін заявляють в своїх реляціях до центральної влади в Оттаві, що галицькі емігранти роблять незвичайні поступи та без сумніву можна їх ставити на рівні з найлучшими англійськими, скандинавськими і німецькими розсадниками культури. Се чудо справила безперечно, попри розкішних багатствах краю, передовсім повна індивідуальна свобода, наслідком котрої приглушені доси у них здорові зародки дуже скоро розвинули ся, так що з автоматів, яких в дома неначе на шнурку всюда воджено, стали запобігливими, свідомими та працюючими горожанами нової, свобідно вибраної вітчизни.

Нашу еміграцію до Канади потреба лишень рационально зорганізувати, а тоді кожний емігрант, що може і хоче працювати, найде сейчас корисне поле до праці, над яке лучшого сам заледво міг би собі бажати. Емігранти, що посідають певний капітал, можуть зараз одержати вільний Homestead (фарму) із 160 акрів (= 64 ha) за зложенем таксі 10 доларів та зачати господарство на власну руку. Правда, що до того потреба капіталу що найменше 500 до 600 доларів, щоби можна зачати господарство на власну руку з надією на добрий вислідок. Тому лучше буде для ново-прибувшого поселенця, бо заощадить ему много труда та ризиковного досьвіду, если він принесені з собою гроші зложить в якійсь державній касі, а сам найме ся принайменше на один рік за робітника до чужої фарми. Коли набуде вже відповідного досьвіду, а крім того ще заробить собі до 200 доларів, тоді може в другім році з повним довірем закладати собі власне хазяйство. Спосібні робітники, що не мають власного капіталу, можуть легко найти добре платне занятє на фармах, в лісах яко рубачі дерева, при будовах так залізних як і звичайних доріг, в млинах, тартаках, фабриках, в містах при будові домів, в пристанях яко плісаки і т. д.

Денна платня виносить відповідно до

праці та потреби від 1¼ до 2 доларів, часом з цілим удержанєм (як нпр. при роботах залізничних, в лісах і пр.). Робітники на фармах одержують звичайно 25 до 30 доларів місячно при цілковитім а добрім удержаню; в часі жнив 40 до 50 доларів і харч. Велика часть наших емігрантів не потребує відбувати аж довгої та коштовної подорожи до великої Квібек низини (з Ойевес до Winnipeg-у є 1600 миль або 2400 км., з Winnipeg-у до Edmonton-у 1000 миль або 1500 км!), вже в самім новоповсталім центрі культурнім дистрикту Lake St. John, дуже близько від Ойевес, є досить місця для соток тисяч працюючих рук. Державне колонізаційне товариство дає добру землю під фарми простору 110 акрів по ціні 25 доларів. Дятого добрі робітники можуть дуже легко знайти тут добрий заробок. Що правда, то мусів би принайменше з початку на протяг двох-трох літ оєсти в Ойевесу австрійский комісар еміграційний, котрий би міг легко порозуміти ся з рядом, з колонізаційним товариством, з властителями ріжних фабрик, так щоби емігранти сейчас по прибуттю могли знайти у него потрібну пораду та поміч.

3. Переправа морська. Жадане, щоби емігрантів перевозити як найкоротшими, найдешевшими та як найлучше урядженими шляхами, таке жадане, думаю, є зовсім справедливе.

Спосіб перевозеня міжпокладових подорожних находить ся нині на такій самій мертвій точці, як то свого часу було перевозенє подорожних третої класи на всіх майже середно-європейських залізничних шляхах. Збиті на купу в занечищених, смердячих, але освітлених та оналених возах, трактовані були подорожні третої класи майже на всіх континентальних залізничних шляхах як худоба. Помимо того, що то они власне найбільший процент доходів достарчали, не мали они жадних прав та були виставлені на брутальність першого ліпшого урядника стачийного або навіть послугача. Правда, тепер вже завдяки одномисльному співділаню всіх дотичних чинників зайшли тут основні зміни. Нинішні вози третої класи у більшій часті залізничних товариств, хотий не можна їх ще порівнати з взірцево уладженими возами третої класи в Англії, відповідають однак справедливим жаданям подорожних, котрі вже перестали бути якимсь безправним об'єктом, що з сего товариства без всякого труда тягнули лиш свої зиски, і они наконець осягнули свої права на підставі »do, ut des«.

Урядженє міжпокладових місць у всіх майже корабельних товариствах, як рівнож трактованє подорожних, дає нині вірний образ уряджень залізничних перед 10 або 15 літами. Поміщення для третоклясовців лежать звичайно два поверхи під головним покладом наоколо сих місць, де находять ся машини. Суть то по більшій часті великі, але освітлені та недобре провітрювані кімнати, кожда на 100, 150 або й 200 простих ліжок. Стухлий воздух наслідком людських віддихів, вогкої пари та сопуху з оливи і смоли тяжить каменем на людських грудях та спиняє віддих. Світло продирає ся лиш скупо через малі округлі отвори, що мусять бути майже все замкнені, позаяк мало що понад воду ви-стають.

Бути замкненим цілими днями, нераз

навіть два або три тижні, в тих душних кімнатах, де нічого не чути лиш стукіт, шипіт та гамір величезних машин, — до сего треба хіба дуже сильних нервів. Єсли до того долучимо ще деспотичне і брутальне обходженє ся корабельної залоги і служби, та як найгірший харч, то зрозуміємо, що подорож морська для міжпокладовців зовсім не є приємною ані забавною. Їда, яка по більшій часті складає ся з відпадків мяса, що позістала з попередних обідів каютових пасажирів, звареного в суміш з бульбою та ріжними кухонними відпадками, рештками ярин, округами хліба і пр., подає ся в нечистих та нехарних начинях, та розділяє ся до еще брудніших бляшаних мисок — ото корм, що з дня на день становить головну страву тих бідаків. Виїмок становить від часу до часу подаваний кусник консервованого мяса або оселедця — свіже мясо або свіжу рибу дістає штірежир (третоклясовець) лиш в особливих разях і то лишень на кораблях деяких поважніших товариств (північно-німецький Lloyd, лінія Hamburg-Amerika, White Star, Dominion Line). Для проходу є для сего рода пасажирів відграничений на покладі при вході, а в декотрих нових кораблях еще і при кермі, мала трикутна площа, де о якімсь проході ані мови не може бути, позаяк ту хоть троха витреваліші пасажири товплять ся цілий день як оселедці, щоби принайменше подихати свіжим солоним воздухом. Се є правдивий теперішний стан на всіх майже кораблях товариств континентальних як також многих англійських і американських товариств.

Єсли при тім пригадаємо собі, що пасажир-міжпокладовець платить майже половину ціни першої а понад три чверти другої класи, — а з другої сторони если собі представимо вирафінований збиток, яким оточені суть пасажири першої класи, як також старанне піклованє про пасажирів другої класи, то мусимо прийти до пересвідчення, що бідний третоклясовець є нині жертвою многих безсовісних корабельних товариств, так само як перед якими 15 літами був пасажир третої класи жертвою залізничних товариств.*)

(Дальше буде).

*) Пожадану замітку що до трактованя штірежирів зі сторони многих корабельних товариств находимо в Frankfurter Zeitung під днем 23. серпня с. р., яка так звучить: Newyork, 12. серпня. Дуже важний випадок для многих корабельних товариств, іменно питанє про трактованє пасажирів міжпокладовців, буде після »Newyorker Stadtzeitung« сими днями розтрасати ся перед судом. Розходить ся о то, чи товариства суть обовязані давати сим пасажирам якесь місце до сидженя в часі їди. Маршалок Генкель є того перекованя, що права накладають обовязок на тов-а корабельні дати кождому міжпокладовцеві при їді стіл і крісло, а щоби зробити початок, казав він заарештувати капітана Romaldo de Parovich, котрий власно, що йво прибув сюди з Середземного моря на кораблі »Georgia«. В приказі арештованя, який записано в присутности митового інспектора Lungstreef, було сказано, що капітан привіз до Нюйорку пасажирів міжпокладовців »не заосмотривши їх столами і кріслами, щоби могли спожити свій обід, а се спротивляє ся миру та гідности Сполучених Держав«. Заарештований капітан відказав ся від розправи а зложив 500 доларів кавці, що зявить ся при найближшій переслуханю, очікуючи тимчасом вмшаня ся в сию справу Grandjury. Наколи би дотичні закони строго переведено, то се становило би для ріжних корабельних товариств попросту цілковитий переворот зі взгляду на урядженя для пасажирів міжпокладовців, дятого дальший перехід сеї справи в тих обставнах прийме дуже інтересний оборот. (Так отже вже сам обовязок достарченя столів і крісел при їдженю для міжпокладовців називає

